

POPPENTHEATER BIJ BENADERING

Tuur Devens en Koen Kwanten, *Tussen pop en theater. Een cultuursociologische zoektocht naar het fenomeen "Poppentheater in Vlaanderen"*, Neerpelt, 1991, 110 pp.

Tussen pop en theater heet een boekje dat recensent Tuur Devens en cultuursocioloog Koen Kwanten in opdracht van het Limburgs Provinciaal instituut voor Cultuur Dommelhof te Neerpelt (organisator van het Internationaal Poppenfestival) hebben geschreven. Ofschoon die titel zou laten veronderstellen dat de verhouding tussen poppenspel en acteurstheater het voorwerp van het onderzoek uitmaakt, gaat het volgens de ondertitel om "een cultuursociologische zoektocht naar het fenomeen 'Poppentheater in Vlaanderen'". *Omtrent poppentheater* ware een vlag geweest die de lading beter dekte, want de verstrekte informatie geeft een wat disparate indruk en blijkt bovendien hier en daar niet (helemaal) te kloppen.

Het begint als een losse babbel over de oorsprong van het (poppen)theater : "Ach ja, als we het Oude Testament letterlijk mochten nemen, dan was de oorsprong van het poppentheater snel te verklaren". Na een halve bladzijde wordt de stijl gelukkig zakelijker. Eens de "ontologische basis" van het poppenspel is aangegeven, ontwikkelen de auteurs als referentiekader voor de te beschrijven socio-historische processen de verhouding tussen het "hoge" en het "lage", tussen de benedenwereld en de bovenwereld, tussen de burgerlijke (legitieme, dominante, behoudende) cultuur enerzijds en de populaire (illegitieme, progressieve) cultuur anderzijds. Vanaf de Romantiek onderscheiden zij drie tendensen in het poppentheater : een traditionele, een pedagogische en een artistieke. Vervolgens worden de categorieën traditie, conventie en vernieuwing toegepast op het Vlaamse poppentheater van de twintigste eeuw, om tot slot positie te kiezen voor een — in Vlaanderen schaars — inhoudelijk vernieuwend poppentheater, dat niet meer de verbeelding van "une bonne histoire" behelst maar zich creatief, progressief, "dionysisch" aandient.

Dat dit waardeoordeel pas aan het einde van het boekje geëxpliciteerd wordt, is niet helemaal correct : in feite is het immers het uitgangspunt van de auteurs en niet hun besluit. En het is meteen de vraag of veel van de aangedragen

wetenswaardigheden in het licht van deze voorafbestaande conclusie wel relevant waren.

Omdat er in Vlaanderen al niet veel over poppentheater geschreven wordt, had men deze studie beslist structureel steviger en in het algemeen nauwkeuriger gewenst. Weinig precies is bijvoorbeeld het gelijkstellen van het magische met "dat wat niet te vatten is", ofschoon magie juist een techniek is om het onvatbare te beïnvloeden (p. 13). Wanneer de Pulcinella-figuur als archetype geduid wordt aan de hand van "de metaforische relatie tussen het lichaam van de held en dat van een haan" (p. 32) vergeten de auteurs erbij te vertellen dat de naam zelf van de figuur naar een haantje verwijst. En wat is in godsnaam "een inwendig fluitje" (p. 32) ? (Bedoeld wordt de "swazze" waarmee de speler aan Punch z'n typische stem geeft). Onkritisch is de bewering dat de Brusselse held Woltje "naast de neus ook het karakter van Pulcinella heeft" (p. 43). Weliswaar vermeldt ook J. Vandenbroucke de "overdreven langen neus" van Woltje in *Het poppenspel in de Nederlanden* (1946) maar het actuele uitzicht van dit personage en alle mij bekende afbeeldingen spreken dit tegen. Onjuist is de omschrijving van de stangpoppen van het Gentse Spelleke als "marionetten" die "enkel" door draden bewogen worden (p. 43). En een uitspraak als "Vandenbroucke verstaat onder 'het volk' waarschijnlijk een romantische, abstracte notie, en niet de arbeiders..." (p. 54) lijkt te stoelen op onwetendheid nopens het sociaal milieu van de Gentse Muide waarin deze "rooie paster" bedrijvig was.

Het boekje bevat een bibliografie maar geen bronvermeldingen of notenapparaat, en ook naar de herkomst en de datering van de illustraties heeft de lezer het raden. Wél is het werkje, o.m. dank zij het gebruik van interviews, up to date. Vanaf pagina 53 is het daarom interessant. De eerste helft is helaas eerder teleurstellend en zelfs voor een stuk overbodig.

Erwin D.A. PENNING